

การดำรงอยู่ของชาวไทย ในสภาพสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบัน

Received: 26 March 2021

Revised: 31 August 2022

Accepted: 26 May 2023

วีรวัฒน์ เสนจันทร์ผิไชย*
พิชญ์วัฒน์ โสภณปัญญารักษ์**

ทุกสิ่งในโลกต้องมีการวิวัฒน์เพื่อปรับตัวให้ดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเสมอ ชาวไทย หนึ่งในเครื่องดนตรีเชิงวัฒนธรรมของไทยเป็นอีกเครื่องดนตรีหนึ่งที่กำลังเผชิญกับความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากต้องสร้างการดำรงอยู่ให้เข้ากับสถานการณ์ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป การคงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมดนตรีไทยตามจารีตประวัติดั้งเดิมเพื่อให้ผู้สืบทอดรู้คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมชิ้นนี้เป็นฐานคิดที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรมดนตรีไทย หากแต่ปัจจุบันนั้น ผู้ฟัง ความนิยมชมชอบและการตอบรับจากผู้ฟังเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสนับสนุนวงการดนตรีในทุกประเภท ดังนั้น การหาหนทางที่ประสานทั้งแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งที่เป็นศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมกับแนวคิดการปรับตัวให้เข้ากับบริบทยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปจึงมีความท้าทายอย่างมาก เพราะต้องประสานแนวคิดเชิงประยุกต์เพื่อให้คงอยู่ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป โดยยังต้องรักษาอัตลักษณ์ของชาวไทยไว้ในคราวเดียวกัน บทความวิชาการนี้มีเป้าหมายเพื่อทบทวนข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้การดำรงอยู่ของดนตรีไทยผ่านเรื่องราวของชาวไทย เพื่อสืบหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการรักษาและสืบทอดอัตลักษณ์ของชาวไทยทั้งในระดับจุลภาคอย่างครอบคลุมไปจนถึงระดับมหภาคอย่างภาครัฐ ผ่านกรอบแนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำไปสู่การเสนอแนวทางให้ชาวไทยและดนตรีไทยยังคงอยู่คู่ชาติไทยตราบนานเท่านาน

บทความวิชาการ

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

ชาวไทย;
ดนตรีไทยศึกษา;
การดำรงอยู่ของชาวไทย

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ติดต่อได้ที่: veerawat.s@cdaat.bpi.ac.th

** อาจารย์ประจำภาควิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ติดต่อได้ที่: pichawat.s@cdaat.bpi.ac.th (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

The Persistence of the Thai Fiddle in Current Social and Culture Conditions

Received: 26 March 2021

Revised: 31 August 2022

Accepted: 26 May 2023

Veerawat Senchantichai^{*}

Pichawat Sophonpanyarasmi^{**,*}

Everything in this world must adjust itself to the surrounding environment. The Thai fiddle, one of the representatives of Thai classical music, is a traditional Thai instrument that is confronted with challenges because cultures and music popularity have changed over time. The persistence of this conventional Thai music custom depends upon the maintenance of the value of its Thai music heritage, but it is difficult to deny that a purpose of music is to entertain its listeners, and therefore the contemporary listeners' appreciation has played a vital role. The compromise between classical culture conservation and adjustment to the culture of the current generation context is critical. The result of the idea is to balance modernization and traditional uniqueness. This article has reviewed the apparent evidence of the challenges Thai classical music has faced through Thai fiddle stories. Moreover, suggestions for the preservation of the Thai fiddle are made from the micro level – family – to the macro level – government – so that the Thai fiddle and classical music can be with Thai society endlessly.

Academic Article

Abstract

Keywords

Thai fiddle;
Thai music education;
persistence of Thai fiddle

^{*} Lecturer, Music Education Program, Angthong College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts, e-mail: veerawat.s@cdaat.bpi.ac.th

^{**} Lecturer, Department of General Education, Angthong College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts, e-mail: pichawat.s@cdaat.bpi.ac.th (corresponding author)

1. บทนำ

เมื่อพูดถึง “ดนตรีไทย” คนไทยส่วนใหญ่มักหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะนึกถึง “ดนตรีไทยเดิม” เนื่องจากเป็นเอกลักษณ์ของเสียงดนตรีไทยที่คนไทยส่วนใหญ่คุ้นชินและนึกถึงเป็นลำดับแรก ดนตรีไทยเป็นหนึ่งในผลผลิตทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่ายิ่งของชาวไทยที่ถูกรังสรรค์ขึ้นโดยชนชาติไทย เป็นสิ่งที่แสดงถึงความผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทยในทุกระดับและแทบจะทุกเหตุการณ์สำคัญในช่วงชีวิตของคนไทย จึงถือได้ว่าดนตรีไทยเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์หนึ่งของชาติไทย สะท้อนผ่านแง่คิดทั้งในด้านความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรม การใช้ประกอบการแสดง การละเล่น หรือเพื่อความบันเทิง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของดนตรีไทยในฐานะขององค์ประกอบทางวัฒนธรรมของไทยที่มีอิทธิพลต่ออารมณ์และจิตใจของคนไทย จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ดนตรีไทยเป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลที่สำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมคือ การที่วัฒนธรรมนั้นยังคงอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ ได้แก่ การรู้จักคิด การรู้จักใช้ การรู้จักถ่ายทอด อีกทั้งต้องปรากฏให้เห็นว่าวัฒนธรรมนั้นยังมีผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการคงวัฒนธรรมปรากฏให้เห็น ผู้ที่มีวิถีชีวิตกับวัฒนธรรมนั้น หรือมีผู้สืบทอดวัฒนธรรมนั้น กระทั่งวัฒนธรรมได้ให้นิยามคำว่า วัฒนธรรม โดยสรุปได้ว่า วิถีการดำเนินชีวิต (Way of Life) ของผู้คนในสังคม ซึ่งมีหลากหลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นการกิน การอยู่อาศัย การแต่งกาย การทำงาน การพักผ่อน การแสดงอารมณ์ การสื่อความ การจราจรขนส่ง วิถีการดำรงอยู่ในสังคมร่วมกันเป็นหมู่คณะ รวมถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ โดยต้นแบบในการใช้ชีวิตเหล่านี้อาจมาจากภาคเอกชน หรือกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแบบ จากนั้นคนส่วนใหญ่จึงปฏิบัติตามสืบต่อกันมา วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ (Invent) วิธีการใหม่ๆ เหล่านั้นตอบสนองของคนในสังคมได้ดีกว่า อาจทำให้สมาชิกของสังคมนั้นๆ เกิดความนิยมและนำไปสู่การเลิกวัฒนธรรมเดิม ดังนั้น การรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2551) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันวัฒนธรรมดนตรีไทยเพื่อการฟังหรือการใช้ประโยชน์จากดนตรีไทยนั้นแตกต่างจากอดีต สะท้อนจากความนิยมในการรับฟังดนตรีไทยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากตามพลวัตของสังคม พหุวัฒนธรรม วัฒนธรรมใดที่ปรับตัวเข้ากับผู้คน สร้างประโยชน์ให้ผู้คนในสังคมได้ วัฒนธรรมนั้นจะยังคงถูกใช้ประโยชน์อยู่ในขณะเดียวกันวัฒนธรรมใดก็ตามที่ความนิยมของผู้คนในสังคมนั้นเสื่อมคลาย รวมถึงกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ในสังคมนั้น คือ การรู้จักคิด การรู้จักใช้ การรู้จักถ่ายทอด ไม่ได้ปรับตัวและประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของคนในสังคมนั้น วัฒนธรรมนั้นอาจต้องเผชิญกับความท้าทายต่อการดำรงอยู่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ซอไทย หนึ่งในเครื่องดนตรีไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยทั้งรูปลักษณ์และเสียงที่มีความพิเศษ ซอไทยเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี มีอยู่ด้วยกัน 3 ชนิด ได้แก่ ซอสามสาย ซอด้วง และซออู้ ใช้เส้นหางม้าหลายเส้นรวมกัน สี่ไปบนสายซึ่งทำด้วยไหมหรือเอ็น โดยรูปลักษณ์และประเภทของซอไทยที่กล่าวมาข้างต้นได้ผ่านกาลเวลามาอย่างยาวนาน เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาจนมีรูปลักษณ์อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซอไทยถือเป็นเครื่องดนตรีหลักในวงเครื่องสาย วงมโหรี และมักใช้ในเทศกาล เช่น งานแต่งงาน งานฌาปนกิจ ทั้งระดับสามัญชนจนถึงชนชั้นสูง ใช้ในการบรรเลงเพื่อประกอบการแสดง เช่น ละคร ระบำหรือการแสดงหุ่นกระบอกไทย ซึ่งเป็นงานพิเศษที่จัดขึ้นเฉพาะครั้งคราว (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2516)

ชอไทย หนึ่งในเครื่องดนตรีที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมดนตรีไทย เป็นอีกสิ่งที่ต้องเผชิญกับกระแสธารของการเปลี่ยนแปลงที่ท้าทายต่อการดำรงอยู่ในสังคมที่มีพลวัตสูงเช่นในปัจจุบัน วัฒนธรรมสามารถเข้าถึงการใช้ชีวิตมนุษย์ได้โดยง่าย แต่ในขณะเดียวกันมนุษย์นั้นพร้อมที่จะปฏิเสธและหลงลืมวัฒนธรรมบางอย่างที่ไม่ได้ดำรงอยู่ในชีวิตของมนุษย์ ตัวอย่างนี้สามารถอธิบายได้โดยง่ายจากสถานการณ์ในปัจจุบันที่คนไทยรับวัฒนธรรม รูปแบบของวิถีชีวิตจากสังคมอื่นๆ เข้ามาอยู่ในชีวิตได้โดยง่าย เช่น การรับวัฒนธรรมการชมและฟังดนตรีต่างประเทศมากกว่าดนตรีไทย เป็นต้น ทำให้กิจกรรมการใช้ชีวิตของคนไทยมีบางส่วนที่มาจากวัฒนธรรมต่างประเทศ เช่น การแต่งกาย การแสดงออกด้านการร้องและการเต้นรำ เป็นต้น แน่นอนว่ามนุษย์นั้นไม่สามารถให้คุณค่ากับทุกสิ่งได้ในช่วงเวลาเดียวกัน ดังนั้น การที่คนไทยรับวัฒนธรรมต่างประเทศและยอมรับบางส่วนให้อยู่ในการใช้ชีวิต จะทำให้วัฒนธรรมเดิมของคนไทยลดบทบาทลง สิ่งนี้เป็นสิ่งที่น่ากังวลอย่างยิ่ง

บทความนี้เขียนขึ้นเพื่อวิเคราะห์และวิพากษ์สถานการณ์ในปัจจุบันของชอไทย ตามกรอบแนวคิดการสร้างการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมเพื่อนำมาสู่การดำรงอยู่และปรับตัวได้กับบริบทของยุคสมัย เพื่อให้ชอไทยยังคงเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีไทยและเชิดชูดนตรีไทยให้ดำรงอยู่ เกิดการปรับตัวให้เข้าถึงผู้คนและสังคมโลกาภิวัตน์ได้มากขึ้น ก่อให้เกิดการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมขึ้นนี้ให้ยังคงอยู่คู่สังคมไทยต่อไป โดยบทความนี้มีเป้าหมายเพื่อทบทวนแนวความคิดการศึกษาที่ได้เสนอปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของดนตรีไทยผ่านชอไทย ในขณะเดียวกันก็ได้นำเสนอแนวคิดของการดำรงอยู่ของดนตรีไทยผ่านชอไทย

2. การดำรงอยู่ของชอไทยในสภาพสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบัน

ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์และวิพากษ์ข้อมูลสถานการณ์ในปัจจุบันของชอไทย โดยอาศัยกรอบแนวคิดเรื่องการสร้างการดำรงอยู่ของวัฒนธรรม โดยอาศัยกรอบกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ ได้แก่ การรู้จักคิด การรู้จักใช้ และการรู้จักถ่ายทอด เป็นกรอบในการนำเสนอ เพื่อให้เห็นถึงชุดข้อมูลที่แสดงถึงความท้าทายต่อการดำรงอยู่ของชอไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากชุดข้อมูลแสดงถึงความท้าทายแล้ว ในส่วนท้ายเป็นการนำเสนอแนวคิดที่สามารถสร้างการดำรงอยู่ของชอไทยและดนตรีไทย เพื่อแสดงให้เห็นแนวทางที่เป็นไปได้ในการสร้างการดำรงอยู่ของชอไทยและดนตรีไทยในบริบทสังคมไทยในยุคปัจจุบันที่มีอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแบบฉับพลัน รายละเอียดสามารถอภิปรายได้ดังนี้

2.1 การรู้จักคิด: เอกลักษณ์ของชอไทยและมุมมองความคิดเรื่องการพัฒนาสภาพของชอไทย

ปัจจุบันชุดความคิดในประเด็นการรู้จักคิดที่เกี่ยวกับชอไทยและดนตรีไทยมีหลากหลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นชุดความคิดเรื่องความเป็นเอกลักษณ์ของชอไทยและดนตรีไทย การใช้ความคิดเรื่องของสภาวะรูปธรรมของเครื่องดนตรีชอ ในปัจจุบันชุดความคิดที่ท้าทายการดำรงอยู่ของชอไทย คือ การคงเอกลักษณ์ของเครื่องดนตรีไว้ในขณะที่ต้องเผชิญกับแนวคิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบบางประการเพื่อให้ประสานเข้ากับบริบทสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบัน ความท้าทายเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในประเด็นการรู้จักคิดมีข้อมูลประกอบการนำเสนอ ดังนี้

2.1.1 ซอไทยมีเอกลักษณ์ ไม่ได้เลียนแบบใครมา

ชุดความคิดของความเป็นเจ้าของวัฒนธรรมอย่างเรื่องดนตรีเป็นชุดความคิดที่มีความท้าทาย เพราะเป็นไปได้ว่าการที่ชนชาติหนึ่งอ้างความเป็นเจ้าของวัฒนธรรมหนึ่ง ข้อเท็จจริงอาจปรากฏหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า อันที่จริงแล้ว วัฒนธรรมนั้นอาจเป็นวัฒนธรรมร่วมก็เป็นได้ เพราะความเชื่อลักษณะนี้จะทำให้เจ้าของวัฒนธรรมค่อนข้างมั่นใจและอาจเป็นไปได้ว่าจะปฏิเสธแนวความคิดอื่น เมื่อกลับมาพิจารณาซอไทย หากมีคำถามว่าคนไทยคิดประดิษฐ์ซอไทยขึ้นมาโดยไม่ได้เลียนแบบใครเลยหรือไม่ คำตอบก็จะมีหลากหลายทฤษฎี

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาสืบค้นจะพบว่า คำว่า “ซอ” (fiddle) ซึ่งเป็นไปได้ว่าอาจเป็นเครื่องดนตรีหนึ่งที่เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมร่วม เพราะเมื่อพิจารณาความหมายของซอ จะพบว่ามี ความหมายว่าเป็นเครื่องดนตรีที่อาศัยการกำเนิดเสียงจากการสั่นชัก (bow) ผ่านสาย (string) และควบคุมความสูงต่ำของเสียงผ่านการบังคับสายเหนือคันทวน (neck) ตามรูปทรงและคุณลักษณะของเสียง ซอแต่ละชาติก็มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น ไวโอลินก็ถือเป็นซอประเภทหนึ่ง (Britannica, 2019) จากนิยามดังกล่าวจึงเป็นไปได้ว่า คำว่า ซอ (fiddle) มีความหลากหลายมากตามแต่ละวัฒนธรรม หนึ่งในความหลากหลายนั้นก็คือ ซอไทย

ซอไทยเป็นหนึ่งในเครื่องดนตรีไทยกลุ่มเครื่องสาย ประเภทเครื่องสีที่เป็นเอกลักษณ์หนึ่งของดนตรีไทย ให้เสียงดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ ซอไทยมีธรรมชาติของเสียง (Tone color) ของตน อีกทั้งยังมีวิธีการเล่นที่เป็นแบบฉบับ มีสำเนียง ลักษณะของเสียง ช่วงเสียง แตกต่างจากซอของชาติอื่น ที่กล่าวเช่นนี้เพราะตามหลักฐานซอไม่ได้มีปรากฏแต่ในชนชาติไทยเท่านั้น อีกทั้งแนวคิดเกี่ยวกับต้นกำเนิดของซอยังมีความหลากหลาย เพราะมีการศึกษาเสนอว่า วัฒนธรรมดนตรีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นพื้นที่ซึ่งได้รับอิทธิพลทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรม และดนตรีจาก 2 ประเทศอารยธรรมหลัก คือ จีนและอินเดีย (Bogen, 2019)

มีข้อถกเถียงกันว่าซอไทยอาจจะเป็นเครื่องดนตรีที่เกิดขึ้นอยู่ในบริเวณที่เรียกว่าประเทศไทยมาช้านานแล้ว ไม่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่นๆ แต่อย่างใด โดยพิจารณาหลักฐานเกี่ยวกับซอในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งนับย้อนไปประมาณเกือบ 700 ปี ที่ว่า “ซอ” ได้ถูกระบุไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าเขตพระราชฐานใจความว่า ห้ามบรรเลงดนตรีในขณะเข้ามาในเขตพระราชฐานซึ่งหนึ่งในเครื่องดนตรีนั้นคือ ซอ หากบรรเลงมีบทลงโทษนายท่ายเรือที่มีผู้โดยสารเล่นดนตรีนั้นถึงแก่ชีวิต (สุพล สุวรรณ, 2549) สะท้อนให้เห็นว่า การบรรเลงซอมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีประวัติมาอย่างยาวนาน จนอาจเรียกได้ว่าเป็นเครื่องดนตรีของไทย ไม่ได้เลียนแบบใครมา

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาอายุของอารยธรรมจีนแล้วก็ถือว่าอารยธรรมจีนนั้นมีหลักฐานที่ปรากฏไว้ชัดเจนว่ามีอายุยาวนานหลายพันปี และเกิดคำถามว่าในอารยธรรมจีนมีหลักฐานว่ามีเครื่องดนตรีซอเช่นเดียวกันหรือไม่ คำตอบคือ มี หากเราพิจารณาเปรียบเทียบจะสังเกตได้ว่า ซอด้วงของไทยมีลักษณะเสียงและรูปลักษณ์ใกล้เคียงกับเกาหู (Gaohu) (Liang, 1970) อีกทั้งยังใกล้เคียงกับเครื่องดนตรีเกาหลีคือ แฮกึม (Haegum) (Korean Traditional Performing Arts Foundation, 2011) อีกด้วย เพราะมีน้ำเสียงที่แหลมใกล้เคียงกับซอด้วงและมีรูปลักษณ์ที่คล้ายกันโดยสังเกตได้จากกล่องเสียงของซอเป็นรูปทรงกระบอก อีกทั้งเกาหูก็มีหน้าซอทำจากหนังส่วนแฮกึมไม่ได้ใช้หนัง ส่วนซออู้มีลักษณะเสียงและรูปลักษณ์ใกล้เคียงกับเหยหู (Yehu) (Liang, 1970) เพราะมีขนาดหน้าซอและกล่องเสียงใกล้เคียงกับซออู้ของไทย อีกทั้งวัสดุที่ใช้ทำกล่องเสียงซอก็ก็นำมาจากกะลามะพร้าวเช่นเดียวกัน ส่วนน้ำเสียงของเหยหูและซออู้ต่างก็มีน้ำเสียงในช่วงเสียงทุ้มนุ่มลึก จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมซอที่เราต้องการจะยึดถือเป็นของไทย อันที่จริงก็อาจมีประวัติศาสตร์ร่วมอายุกับซอของชนชาติอื่น

อีกทั้งในการบรรเลงเพลงไทยเดิมด้วยซอกก็ยังมีบรรเลงเพลงที่มีทำนองเพลงจีนอยู่บ้างเช่นกัน เช่น เพลง กว๊านงิ้ว เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันทำนองเพลงไทยเดิมที่บรรเลงโดยซอกซึ่งได้รับอิทธิพลจากทำนองเพลงจีนก็ปรากฏว่ามี เช่น เพลงเชิดจีน เพลงจีนขิมเล็กสองชั้น เป็นต้น ส่วนเพลงในหมวดที่เรียกว่าเพลงภาษาซึ่งคือเพลงไทยที่ได้รับอิทธิพลจากเพลงต่างชาติก็ปรากฏว่ามีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2556) ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่า ซอกที่มีมาจากหลายชนชาติมีการพัฒนารูปแบบของเครื่องดนตรี และวิธีการบรรเลงเป็นของตนเองจนเป็นเอกลักษณ์ มีทำนองเพลงที่มีสำเนียงตามบริบทของพื้นที่นั้น ซึ่งขณะนั้นอาณาบริเวณดังกล่าวอาจยังไม่ได้กำหนดอาณาเขตว่าคือประเทศไทย ดังนั้นการเปิดรับวัฒนธรรมดนตรีเช่นซอกมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ

2.1.2 การแปรรูปเปลี่ยนสภาพ vs ความเป็นเจ้าของ

เมื่อพิจารณาด้านกำเนิดของดนตรีไทย มีความคิดเห็นที่หลากหลาย มิลเลอร์ (Miller, 2010) ได้เคยเสนอไว้ว่า ในมุมมองของคนไทยโดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยนั้นมองว่าประเทศไทยเป็นประเทศเอกราชที่ไม่เคยเป็นเมืองขึ้นของชาติใด ดังนั้นการบอกว่าดนตรีไทยได้รับอิทธิพลจากอินเดีย จีน หรือจากที่อื่นใดนั้นอาจดูไม่เหมาะสมนัก เพราะคนไทยมีศักยภาพที่จะสร้างสรรค์ดนตรีด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยก็เป็นประเทศที่เปิดรับเอาวัฒนธรรมอันเนื่องจากการติดต่อกับชาติต่างๆ โดยรอบและเป็นประเทศที่หลายชนชาติเดินทางเข้ามาค้าขายด้วย ดังหลักฐานที่ปรากฏอย่างชัดเจน เช่น เพลงที่เป็นสำเนียงของชาติต่างๆ อย่างเช่น เพลงไทยที่มีหลากหลายสำเนียง การมีเครื่องดนตรีลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ดังนั้น คอร์นเวลล์-สมิธ และกอส (Cornwell-Smith & Goss, 2013) จึงเสนอคำที่เหมาะสมสำหรับการอธิบายวิวัฒนาการของดนตรีไทยว่าน่าจะใช้คำว่า การปรับใช้ (Transformation) มากกว่าที่จะเป็นการประดิษฐ์ขึ้นเอง (Invention) เพื่อประนีประนอมแนวความคิดและหลักฐานที่ปรากฏ

ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่าการยอมรับความเป็นวัฒนธรรมร่วมไม่ได้เป็นการเสียเอกลักษณ์ แต่หากพิจารณาให้รอบคอบ กลับสะท้อนให้เห็นอัจฉริยภาพในการปรับใช้ (Transformation) ของคนไทยในการนำเอาสิ่งดีต่างๆ มาพัฒนาปรับปรุงจนเป็นดนตรีไทย โดยเฉพาะเสียงซอกที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์และแตกต่าง เมื่อเราได้ยินการบรรเลงซอกของคนไทยซึ่งแตกต่างจากเครื่องสายประเภทสีของชนชาติอื่นๆ

ในขณะที่เดียวกันการติดกับดักทางความคิดเรื่องความเป็นเอกลักษณ์ก็อาจจะไม่ก่อให้เกิดพลวัตของวัฒนธรรมที่ต้องขับเคลื่อนไปตามผู้คนและสังคมในยุคสมัยนั้นๆ ซึ่งความคิดและความเชื่อจะสะท้อนผ่านระบบการสอน การถ่ายทอด และการใช้งานดนตรีไทย โดยเฉพาะซอกไทยเพื่อการไดโนอกเหนือจากงานพิธีกรรมประเพณี แล้วตกลงอะไรคือเอกลักษณ์ของซอกไทย แนวความคิดของการเป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียวเป็นความคิดที่สร้างการอภิวัตน์ให้เกิดขึ้นเพียงพอต่อการดำรงอยู่ของซอกไทยหรือไม่ ที่กล่าวเช่นนี้เพียงต้องการสื่อว่า หากเรายอมรับว่า วัฒนธรรมการเล่นซอกไทยเกิดขึ้นจากการผสมกลมกลืนข้ามวัฒนธรรมมาตั้งแต่ยุคโบราณกาล ดังนั้นในยุคปัจจุบันก็ควรที่จะดำรงไว้ซึ่งแนวคิดการผสมผสานข้ามวัฒนธรรมในการเล่นซอกได้ไม่ต่างจากเมื่อครั้งอดีต เพื่อให้เกิดความหลากหลายและตอบสนองต่ออรรถประโยชน์ที่แท้จริงของดนตรี นั่นคือเพื่อให้ผู้คนได้รับฟังอย่างมีสุนทรียภาพ

2.2 การรู้จักใช้: “เยาวชน” ผู้ใช้ที่กำหนดทิศทางและการดำรงอยู่ของดนตรีไทย

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้งานวัฒนธรรมนั้นเป็นแนวคิดที่มนุษย์ทุกคนคุ้นเคยและปฏิบัติอยู่อย่างรู้ตัวและไม่รู้ตัว สามารถยกตัวอย่างเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันอย่างง่ายได้ เช่น การฟังเพลงต่างชาติ การชมภาพยนตร์หรือการแสดงที่มาจากต่างชาติ เป็นต้น ซึ่งเพลง ภาพยนตร์ หรือการแสดงที่มาจากต่างชาติเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มนุษย์ทุกคนคุ้นเคย เป็นวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปแบบนามธรรม (Non-material culture) ซึ่งแน่นอนว่าหากสังคมใดซึมซับวัฒนธรรมแบบนามธรรมไปมาก การปรากฏของวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมและสัมผัสได้ หรือวัตถุธรรม ไม่ว่าจะในรูปแบบการแต่งกาย เครื่องมือเครื่องใช้ และอาหารการกินของสังคมนั้นจะเห็นเด่นชัดยิ่งขึ้น สามารถยกตัวอย่างจากปรากฏการณ์หนึ่งของไทยที่มีการนำเข้าการแสดงหรือภาพยนตร์ที่มาจากต่างประเทศ โดยเป็นหัวข้อการแสดงที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการกินของชาตินั้น ทำให้สังคมไทยได้รับทราบและเปิดกว้างรับเอารูปแบบการรับประทานอาหารชาตินั้นเข้ามาในสังคมไทยมากยิ่งขึ้น นี่คือตัวอย่างของความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุธรรมกับนามธรรมที่เกิดขึ้นผ่านการนำไปใช้ในสังคม

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เช่น วัฒนธรรมดนตรีไทยย่อมต้องสร้างความเจริญงอกงามให้แก่ชาวไทย อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมใดก็ตามย่อมต้องปรับตัวเพื่อให้ยังคงอยู่คู่กับสังคมนั้นๆ ดนตรีไทยในฐานะหนึ่งในวัฒนธรรมไทยอาจถูกกลืนกินโดยวัฒนธรรมต่างชาติจนอาจเรียกได้ว่า วัฒนธรรมดนตรีไทยได้เลือนรางไปจากการรับรู้ของคนในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีพลังขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวไปข้างหน้า นั่นคือ เยาวชน ซึ่งถือเป็นหนึ่งในตัวแทนของหน่วยงานสังคมที่จะขับเคลื่อนวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป ดังนั้น เจตคติของเยาวชนต่อดนตรีไทยจึงเป็นตัวกำหนดทิศทางความอยู่รอดอีกปัจจัยหนึ่งของวัฒนธรรมดนตรีไทย พิเชษฐ เลิศวรรตติกุล (Lertworaruttikul, 2008) ได้ศึกษาเจตคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อดนตรีไทย พบว่ามีเจตคติเชิงบวกต่อดนตรีไทย แม้ว่าจะมีโอกาสเข้าถึงดนตรีไทยน้อยก็ตาม โดยช่องทางหนึ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าถึงดนตรีไทย คือ รายการ “คุณพระช่วย” ช่วง “คุณพระประชัน” ซึ่งเป็นรายการที่เป็นการแข่งขันการบรรเลงดนตรีไทยของวัยรุ่นไทยที่ได้แสดงความสามารถและมีการตัดสินโดยกรรมการผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อเจตคติต่อดนตรีไทย 3 อันดับแรก ได้แก่ ประการแรกรายการสื่อที่นำเสนอดนตรีไทยประยุกต์อย่างมีส่วนร่วม ประการที่สอง หลักสูตรการศึกษาดนตรีไทยในสถาบันการศึกษาที่ส่งเสริมผู้เรียนอย่างจริงจัง และประการสุดท้ายคือการสนับสนุนด้านดนตรีไทยจากครอบครัวให้ได้เล่นดนตรีไทย และครอบครัวยังมองว่าอาชีพด้านดนตรีไทยมีคุณค่าไม่ด้อยกว่าวิชาชีพอื่น นอกจากนี้ยังพบว่าเครื่องดนตรีที่ได้รับความนิยมในวัยรุ่นกลุ่มนี้คือ ขิมและระนาดเอก ด้วยเหตุผลว่าเครื่องดนตรีสองประเภทนี้มีเสียงที่ไพเราะ สอดคล้องกับปราโมทย์ เทียงตรง (2557) ที่ศึกษาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยของกลุ่มตัวอย่าง มี 3 ประการ ได้แก่ ประการแรกกิจกรรมความน่าสนใจของดนตรีไทย โดยหากได้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยที่น่าสนใจ มีการเชื่อมสัมพันธ์กับสังคมเพื่อนที่เล่นดนตรีไทยด้วยกัน การได้ท้าทายความสามารถด้วยการได้มีโอกาสไปแสดงดนตรีตามที่ต่างๆ ดนตรีไทยสามารถเชื่อมกับวิชาอื่นได้ ทำให้มีความสุขกับการเล่นดนตรีไทยและมีพฤติกรรมที่ดีต่อดนตรีไทย ประการต่อมาคือด้านอนาคตที่มีต่อวิชาดนตรีไทย โดยมองว่าดนตรีไทยในสังคมไทยปัจจุบันมีบทบาทน้อยลง การได้รับโอกาสในการทำงานเพื่อสร้างรายได้จากดนตรีไทยเป็นเพียงทางเลือกรองเมื่อเทียบกับความสนใจในวิชาด้านอื่น และประการสุดท้าย ทศนคติด้านลบต่อวิชาดนตรีไทย โดยกลุ่มตัวอย่างมองว่าการเล่นดนตรีไทยนั้นเสียเวลา ใช้ทรัพยากรมากและได้รับผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า

จากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเจตคติของเยาวชนที่มีต่อดนตรีไทยพอจะทำให้เห็นว่าปัจจัยภายนอกอย่าง หน่วยงานสังคมตั้งแต่ระดับเล็กที่สุดอย่างครอบครัวไปจนถึงระดับที่ใหญ่ขึ้นอย่างระบบการศึกษาและระบบ สื่อมวลชนล้วนมีผลต่อเจตคติที่มีต่อดนตรีไทย หากพิจารณาปัจจัยตัวบุคคลในเชิงแรงจูงใจก็จะพบว่า คุณลักษณะ ของดนตรีไทยในปัจจุบันยังขาดความน่าสนใจ การเล่นดนตรีไทยยังไม่ตอบโจทย์ความสุข ผลตอบแทนที่ได้จาก ดนตรีไทยนั้นน้อย ไม่สร้างรายได้หรือจูงใจให้เข้าหา อีกทั้งใช้ทรัพยากรเวลาและเงินทองไปมาก แต่ผลตอบแทนกลับ ไม่คุ้มค่า มีผลต่อผู้ที่ทำหน้าที่สืบทอดดนตรีไทย อย่างไรก็ตามประเด็นเรื่องศิลปวัฒนธรรมไม่ได้เป็นเพียงแค่ เรื่องผลประโยชน์เท่านั้น แต่ศิลปวัฒนธรรมยังเป็นเรื่องของคุณค่าทางจิตใจ ความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ จากที่ กล่าวมาพอจะเห็นได้อย่างชัดเจนมากขึ้นถึงปัจจัยในปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อระบบความคิดความเชื่อเกี่ยวกับ ดนตรีไทยที่ปลูกฝังให้กับเยาวชนในภาพรวม พวกเขาจะเป็นผู้ที่นำชุดความคิดเหล่านี้ไปสู่คนรุ่นต่อไป จึงเป็น ประเด็นสำคัญว่าวัยรุ่นจะเลือกถือเจตคติที่มีต่อดนตรีไทยแบบใดไปสู่คนรุ่นต่อไป เพราะดังที่กล่าวมาข้างต้นหาก ดนตรีไทยไม่ยึดโยงกับผู้คนในปัจจุบัน ก็จะเป็นความท้าทายที่ดนตรีไทยจะได้รับการสืบทอดและคงความเป็น วัฒนธรรมในเชิงความคิดไปสู่คนรุ่นต่อไปอย่างไร

2.3 การรู้จักถ่ายทอด: รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักบรรเลงซอไทย

ซอไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะและมีขนบธรรมเนียมการเล่นที่ชัดเจน ทำให้เกิดกระบวนการความคิดและ ความเชื่อที่ว่าจะต้องเรียนรู้การเล่นซอจากครูหรือผู้ที่เป็นต้นแบบเท่านั้นจึงจะดีที่สุด การฝึกเองตามลำพังอาจไม่ ถูกต้องตามรูปแบบที่ควรจะเป็น รูปแบบความคิดของความเป็นเอกลักษณ์นี้ เป็นรูปแบบความคิดที่มีเจตนาดีใน การดำรงความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมซอไทย และดนตรีไทยในการอนุรักษ์ต้นฉบับให้มีความตรงต่ออดีตให้ ได้มากที่สุด หากแต่ในปัจจุบัน รูปแบบความคิดเรื่องการถ่ายทอดต้นกำเนิดของซอในลักษณะดังกล่าว มีความท้าทาย เรื่องการที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หรือเรียกอีกนัยหนึ่ง คือ ความเป็นอมตะ ซึ่งเป็นรูปแบบความคิดที่ตรงข้าม กับการมีพลวัตที่จะต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สิ่งนั้นสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้ นำมาสู่วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านดนตรีไทยและการบรรเลงดนตรีไทย ผ่านการเรียนการสอนดนตรีไทยที่เชื่อตามแบบฉบับของครูอาจารย์ผู้สอน ในฐานะเป็นผู้กำหนดกรอบแนวคิดในการบรรเลง วิธีการที่เฉพาะของสำนักต่าง ๆ หากผู้เรียนคนใดได้เรียน เครื่องดนตรีหนึ่งกับสำนักหนึ่งแล้ว หลังจากนั้นไปเรียนเครื่องดนตรีเดียวกันกับสำนักอื่น จะถูกตีตราว่าเป็นการ “ผิดครู” หรือการไม่ยึดมั่นผูกพันกับแนวทางการบรรเลงของครูเดิมสำนักเดิมที่ตนเรียนมา (ณรงค์ เขียนทองกุล, 2541) การยกความรู้เกี่ยวกับซอให้เป็นความรู้ขั้นสูงซึ่งมีความละเอียดอ่อนในแง่ของการจับต้องหรือนำมาเล่น เป็นงานอดิเรกได้ยาก เมื่อเปรียบเทียบกับเครื่องดนตรีอื่นเช่นไวโอลินของตะวันตก การได้รับความนิยมในเชิง สังคมและการเข้าถึงทำได้ยากและมีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยที่ผู้รับการสืบทอดต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วน รอบคอบ แม้ว่าข้อดีของการรักษาในมุมมองการที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้จะส่งเสริมความศักดิ์สิทธิ์ ส่งผลต่อ การเกิดบุคลิกภาพของความสุขุมเรียบร้อยระหว่างผู้เรียนกับผู้สืบทอด แต่ก็แลกมาด้วยความเสี่ยงต่อการลดลง อย่างมีนัยสำคัญของผู้เล่นใจ เพราะเยาวชนหรือคนในสังคมมองว่าตนนั้นมีทางเลือกเชิงวัฒนธรรมในแง่อื่นที่ไม่ได้ ยึดมั่นผูกพันกับปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขต่างๆ ที่อาจลดทอนความน่าสนใจในวัฒนธรรมนั้นได้ ดังนั้น การไม่ปรับตัว ตามพลวัตทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สืบทอดวัฒนธรรมดนตรีซอดังกล่าวเลือนหายไป โดยสะท้อนผ่านความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อดนตรีไทยดังที่กล่าวถึงข้างต้นที่ได้ให้ความคิดเห็นว่า แม้ว่าดนตรี ไทยจะมีประโยชน์และมีข้อดีมากมายเพียงใดก็ตาม แต่มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึง จนทำให้คนส่วนใหญ่ใน สังคมเข้าถึงได้ยากหรือไม่สามารถเข้าถึง การรับรู้ถึงการมีอยู่ของวัฒนธรรมนั้นก็จะเสื่อมคลายลงไปตามลำดับ

ดังนั้น การประกาศว่าตนเองเรียนดนตรีไทยจึงอาจถูกมองว่าไม่ทันสมัย ไม่เป็นที่ยอมรับ และไม่ได้รับความนิยมในปัจจุบันมากนัก เพราะคนในสังคมไม่รู้จักอย่างกว้างขวาง ไม่ถูกผลิตซ้ำและนำไปใช้งานอย่างเหมาะสมกับคนในสังคมทุกประเภท ทุกระดับชั้น และทุกสถานการณ์

อาชีพการเป็นนักดนตรีไทยตามอุดมคติโบราณอาจจะใช้ไม่ได้ในสังคมปัจจุบัน การประกอบอาชีพด้านดนตรีไทยโดยทั่วไปเป็นสิ่งที่ไม่ง่าย เพราะในอดีตวงดนตรีไทยเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับแวดวงสังคมชั้นสูง เช่น การที่เจ้าขุนมูลนายมีวงดนตรีของตนเองเพื่อแสดงฐานะทางสังคม แต่ในปัจจุบันบริบททางสังคมได้เปลี่ยนไป ผู้คนมีทางเลือกที่จะเสพสื่อเสปคัลป์ อาชีพนักดนตรีไทยจึงอาจถูกมองว่าไม่ใช่อาชีพหลักที่จะทำเงินหรือสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ แต่เป็นเครื่องประดับในเชิงความสามารถพิเศษส่วนบุคคลแทน

ระบบการเรียนการสอนดนตรีไทยที่ไม่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาคิดสร้างสรรค์ ยกตัวอย่างเช่น การเรียนการสอนในสถาบันเฉพาะทางที่มุ่งเน้นการให้ผู้เรียนได้ปริมาณเพลงจำนวนมาก แต่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ความไพเราะของดนตรี (Music appreciation) มองการที่ผู้เรียนสามารถบรรเลงดนตรีได้ไพเราะว่าเป็นพรสวรรค์ของผู้เรียนเอง เวลาที่ผู้เรียนนำเพลงไปใช้ในชีวิตประจำวันกลับไม่ได้ถูกนำมาใช้ แต่สังคมที่มองดนตรีไทยกลับคาดหวังความไพเราะของดนตรีไทย ส่วนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป การเรียนดนตรีไทยกลับมุ่งเน้นที่ความสามารถพิเศษมากกว่าความสามารถหลัก เพราะระบบการศึกษาดนตรีเป็นจุดเริ่มต้นของการดำรงอยู่ของดนตรีไทยทั้งองค์ภาพ

3. การดำรงอยู่ของชอไทย: โอกาสที่สรรค์สร้างได้

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในหัวข้อการดำรงอยู่ของชอไทยในสภาพสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบัน ทำให้ทราบว่าการดำรงอยู่ของชอไทยในปัจจุบันนั้นอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยมีอยู่ 3 ประเด็น ได้แก่ การรู้จักคิด การรู้จักใช้ และการรู้จักถ่ายทอด ทั้ง 3 ประเด็นมีสิ่งที่กระตุ้นทั้งในด้านการเลือกรางของวัฒนธรรมชอไทยและดนตรีไทย หรืออาจจะกระตุ้นให้วัฒนธรรมชอไทยและดนตรีไทยมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ปัจจัยเหล่านั้น ได้แก่ ปัจจัยจากภายนอกในเชิงสังคมวัฒนธรรมตั้งแต่หน่วยที่เล็กที่สุดอย่างครอบครัวไปจนถึงภาคการศึกษา สื่อมวลชน นโยบายภาครัฐ และปัจจัยภายในตัวบุคคลคือแรงจูงใจที่ทำให้ผู้คนทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งก็อาจขึ้นอยู่กับว่าบุคคลมีทางเลือกหรือไม่ ได้แสดงความสามารถและได้เชื่อมสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไร และที่สำคัญวงดนตรีไทยเองเมื่อผสนกรอบคิดเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ทั้งสามมุมมอง สามารถนำปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในไปสู่การสร้างแนวทางและโอกาสใหม่ๆ ให้กับชอไทยได้ดังต่อไปนี้

3.1 ชอและกลวิธีการบรรเลงชอ

สำหรับวิธีการเล่นอาจแบ่งประเภทการเล่นชอไทยออกเป็นแนวดั้งเดิมและแนวประยุกต์ เอกลักษณ์วิธีการเล่นแบบดั้งเดิมนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำรงไว้ หากแต่ต้องมีการกระบวนการทำความเข้าใจถึงระบบเสียงและบันไดเสียงดั้งเดิมที่ชัดเจน คงชนบทที่เป็นรูปลักษณะรูปแบบดั้งเดิมไว้ รวบรวมความหลากหลาย ความดั้งเดิมของการบรรเลง ไม่ว่าจะเป็นแนวทำนองเพลง ลักษณะเฉพาะของชอ ซึ่งแตกต่างจากเครื่องดนตรีอื่น เพราะชอมีกลวิธีการบรรเลง ทำนองเฉพาะตามแบบฉบับครูต่างๆ ซึ่งมีการศึกษาวิจัย การจดบันทึก การจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ข้อดี

ของซอคือการพกพาได้ง่าย มีลวดลายเอกลักษณ์ที่สวยงาม น้ำหนักที่เหมาะสม และเป็นเครื่องดนตรีที่บรรเลงเสียงได้อย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย

นอกจากนี้หากพบว่ามีทางในการพัฒนาคุณภาพเสียงของซอและเอื้อต่อกระบวนการบรรเลงซอให้ได้คุณภาพเสียงที่ดีขึ้น ควรแยกประเภทให้ชัดเจน ซอไทยแบบดั้งเดิมควรดำรงชื่อ ส่วนประกอบ วิธีการสร้างแบบดั้งเดิมไว้อย่างละเอียดเพื่อให้สามารถสืบค้นลักษณะได้ ส่วนซอไทยที่มีการพัฒนาเชิงวิศวกรรมศาสตร์ทางดนตรีควรแยกออกมาเป็นอีกประเภท โดยอาจจะกำหนดชื่อใหม่ เพราะในประวัติศาสตร์ดนตรีก็เคยมีการปรับปรุงเครื่องดนตรีให้เอื้อต่อการบรรเลงมากขึ้นมาแล้ว ในวัฒนธรรมดนตรีตะวันตก ลูท (Lute) กับ กีตาร์ (Guitar) เป็นเครื่องดนตรีตระกูลเดียวกัน (Britannica, 2021) เรียกได้ว่า กีตาร์คือรูปแบบที่พัฒนาแล้วของลูท อย่างไรก็ตามการประนีประนอมที่เกิดขึ้นคือ คงชื่อลูทไว้ในฐานะเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์แบบเครื่องดนตรีดั้งเดิม ในขณะที่เดียวกันก็ปรับปรุงลูทจนมีรูปลักษณ์ วิธีการบรรเลง น้ำเสียง ศักยภาพของเสียงในชื่อใหม่ คือ กีตาร์ ดังนั้นกรณีเครื่องดนตรีลูทและกีตาร์จึงเป็นกรณีตัวอย่างของเครื่องดนตรีตะวันตกที่สะท้อนแนวคิดการใช้งาน และการถ่ายทอดที่เป็นตัวอย่างที่ดี เพราะเป็นการรังสรรค์เครื่องมือทางวัฒนธรรมขึ้นมาโดยวิวัฒนาการจากเครื่องมือที่เป็นรากฐาน ในขณะเดียวกัน เครื่องมือที่เป็นรากฐานได้ถูกบันทึก ทำซ้ำและใช้งานอยู่ปกติในปัจจุบัน สิ่งนี้สะท้อนถึงการประดิษฐ์ใหม่ (Cultural invention) (Wagner & Ingold, 2016) ที่เป็นเงื่อนไขหนึ่งในการพัฒนาให้วัฒนธรรมนั้นดำรงอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยที่ไม่ละทิ้งหรือทำลายรากฐานเดิมให้สูญหายไปโดยสิ้นเชิง

ไม่เพียงเท่านั้น ซอจีนเป็นอีกเครื่องดนตรีที่ผ่านกระบวนการปรับปรุง ยกตัวอย่างในกรณีของต้นกำเนิดเครื่องดนตรีเอ้อหู (Erhu) ที่เชื่อว่ามีต้นกำเนิดมาจากเครื่องสายที่ชื่อซิงจิน (Xiqin) (Liang, 1970) และการใช้ชื่อ เอ้อหู แทนเครื่องดนตรีซิงจินแบบดั้งเดิม ทั้งนี้เครื่องดนตรีชิ้นใหม่อย่างเอ้อหูปัจจุบันก็ยังคงนิยมใช้กัน โดยเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาให้มีต้นซอกและตัวหน้าซอ รวมถึงลูกบิดให้ดีขึ้น และมีโทนเสียงที่หลากหลายขึ้น โดยไม่ใช่ชื่อเดิมประเด็นเหล่านี้เป็นตัวอย่างของการพยายามปรับตัวของวัฒนธรรมดนตรีเพื่อให้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้คนตามยุคสมัยและบริบททางสังคม

กล่าวโดยสรุป ซอและกลวิธีบรรเลงซอเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมซอไทยและดนตรีไทย เมื่อพิจารณาในด้านการพัฒนาจะพบข้อดีหลายประการ การวิวัฒนาการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ซอไทยสามารถดำรงอยู่ในปัจจุบันได้อย่างสอดคล้องประสานเข้ากับวิถีของคนในสังคมได้มากขึ้น หากแต่ประเด็นพิจารณาที่สำคัญและไม่สามารถละเลยได้อีกด้านหนึ่ง คือการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมดั้งเดิม ซึ่งต้องเป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมที่ถูกต้อง ผ่านการสังคายนา การจดบันทึก การทบทวนซ้ำ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างยั่งยวดว่าขนบธรรมเนียมดั้งเดิมที่ได้บันทึกลงไปนั้นถูกต้องเที่ยงตรงและไม่มีการบิดเบือนให้ผิดเพี้ยนไปจากวัตถุประสงค์เดิม

3.2 ระบบการศึกษาดนตรีไทยและสังคมไทย: ภาพจำเกี่ยวกับการเรียนรู้ซอไทยและดนตรีไทย

เป็นไปได้หรือไม่ที่จะเกิดการสอดประสานอย่างปรองดองกัน (Harmonization) ระหว่างผู้เรียนหรือผู้รับการถ่ายทอดกับผู้ถ่ายทอดหรือผู้สอนวิชา เจตนารมณ์ของศาสตร์ดนตรีไทยมีลักษณะเฉพาะ มีการไหว้ครูเพื่อบ่มเพาะบุคลิกภาพที่สง่างามให้กับนักดนตรี มีความสุขุมถ่อมตัว การฝากตัวเป็นศิษย์ในสำนักหรือบ้านต่างๆ ทำให้รู้คุณค่าของวิชาดนตรีไทยว่าเป็นวิชาที่เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เป็นการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ ดังนั้น การศึกษาดนตรีไทยโดยเฉพาะซอไทยก็ควรอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมตามแนวทางดั้งเดิมไว้

รูปแบบของการจัดการศึกษาหลายประการที่ทำทลายกระบวนการเรียนรู้ อาทิ รูปแบบการสื่อสารสองทาง การเรียนรู้ในรูปแบบการอธิบายอย่างมีหลักการและเหตุผล ตลอดจนรูปแบบสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากรูปแบบการจัดการศึกษาเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อทัศนคติของผู้เรียน ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ประเมินและสร้างสรรค์เกี่ยวกับข้อไทยและดนตรีไทย พร้อมทั้งคำถามให้ร่วมกันพัฒนา ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ดนตรี จะทำให้การสื่อสารที่ผู้เรียนรับข้อมูลและปฏิบัติตาม ครุเกิดการสื่อสารสองทางคือผู้สอนรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือก ได้แสดง ความสามารถของตนเอง รูปแบบการเรียน และการจัดการเรียนการสอนที่ไม่สามารถอธิบายหรือให้เหตุผลได้เป็น สิ่งที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนการสอน ส่งผลต่อทัศนคติระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน สิ่งเหล่านี้สามารถชี้วัดได้ว่า การเรียนการสอนนั้นประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ในขณะที่รูปแบบการเรียนรู้ศาสตร์อื่นๆ นั้น หลายศาสตร์ได้ เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ผ่านการวิพากษ์ วิจารณ์ รวมทั้งยอมรับแนวคิดที่อาจเห็นต่างได้ หากแนวคิด นั้นนำไปสู่การต่อยอดและพัฒนา ผ่านการตกลงเงื่อนไขบางประการระหว่างความคิดรูปแบบดั้งเดิมกับรูปแบบใหม่

ส่วนหนึ่งต้องยอมรับว่าเป้าหมายของการศึกษาเป็นไปเพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ สำหรับอาชีพนักดนตรีไทย หากไม่เป็นนักดนตรีสังกัดหน่วยงานราชการ ก็จะไปอยู่ในวงการการศึกษา และนักดนตรีที่ มีงานประจำก็อาจต้องอาศัยงานตามประเพณีที่ยังคงอยู่ในวิถีชีวิต เช่น งานมงคลสมรส งานบวช งานศพ งานขึ้น บ้านใหม่ งานมหรสพ เป็นต้น หากเป็นนักดนตรีไทยอิสระก็จำเป็นต้องตอบโจทยผู้ฟังหรือผู้จ้างงาน ซึ่ง ปัจจุบันงานส่วนใหญ่ของนักดนตรีไทยจะเป็นงานดนตรีประยุกต์ (Contemporary music) ด้วยดนตรีไทยกับดนตรี สากล หรือใช้เครื่องดนตรีไทยบรรเลงตามสมัยนิยม (คมชัดลึกออนไลน์, 2555; มติชนออนไลน์, 2563) ดังนั้นหาก ผู้เรียนจะเลือกทางเดินของการเป็นนักดนตรีขอไทยมีอาชีพ อาชีพประจำในอนาคตนั้นอาจไม่มีโดยตรง อาชีพที่มี ก็เป็นอาชีพที่เฉพาะเจาะจงเช่นครูเท่านั้น ส่วนอาชีพศิลปินก็ถูกจำกัดอยู่เพียงไม่กี่ตำแหน่งในหน่วยงาน อย่างเช่น กรมศิลปากร ในตำแหน่งดุริยางคศิลป์ การจะเป็นศิลปินอิสระนั้นไม่ง่ายเลยสำหรับโอกาสที่จะได้มีขอในการ บรรเลงร่วมด้วย

อย่างไรก็ดีเมื่อพูดถึงการประยุกต์ดนตรีไทยเดิม หรือขอให้เข้าถึงผู้ฟัง ก็ได้มีความพยายามที่จะนำเครื่อง ดนตรีไทยที่มีวิธีการบรรเลงแบบไทยเข้าไปประยุกต์ในรูปแบบต่างๆ เช่น เพลงประกอบละคร เพลงประกอบ ภาพยนตร์ เพลงลูกทุ่งซึ่งมีการนำดนตรีไทยเดิมไปประยุกต์ใช้อย่างมาก สะท้อนให้เห็นว่ามีการประยุกต์ดนตรีไทย ให้เข้าถึงคนฟังมายาวนานพอสมควรแล้ว นอกจากนี้ในวงการดนตรีไทยก็เคยมีวงดนตรีไทยหลายๆ วงที่เป็นที่รู้จัก ไม่ว่าจะเป็นวงฟองน้ำ วงกอไผ่ วงบอยไทย วงโจงกระเบน หรือแม้แต่วงดนตรีหญิงล้วนอย่างวงกำไล ผลตอบรับ ก็มีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นการปฏิเสธความร่วมมือเพราะไม่เป็นการยึดถือความดั้งเดิม หรือได้รับความชื่นชม เพราะเป็นการปรับช่วงเสียงโทนเสียงให้ฟังดูไพเราะสำหรับคนฟังมากขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาวงดนตรีไทย ประยุกต์หลายวง พบว่าแนวคิดทัศนคติของผู้นำวง การจัดการวง การประนีประนอมความคิด การบริหารจัดการ แข่งธุรกิจจะทำให้หวังประสบความสำเร็จและยังคงดำรงอยู่ได้ (เพชรดา เทียมพยุหา, มานพ วิสุทธิแพทย์, และ กาญจนา อินทรสุณานนท์, 2557; วิสุทธิไพเราะ, 2557)

อย่างไรก็ตามมีข้อพึงระวังว่าหากการประยุกต์ทำไปโดยไร้ความรู้ใช้ความคิดสมัยใหม่ทั้งหมด จนลืม ธรรมชาติของเสียงขอและช่วงเสียงของขอที่สะท้อนว่าเป็นขอไทยแต่ละประเภท ปล่อยให้เครื่องดนตรีไทยปรับเข้า หาดนตรีอื่น หรือดนตรีสากลเพียงอย่างเดียวอาจไม่ถูกต้อง เช่น การต้องปรับบันไดเสียงโดยการบิดลูกบิดเพื่อให้ สามารถนำขอไปบรรเลงร่วมกับวงดุริยางค์สากล จนธรรมชาติของเสียงและช่วงเสียงของขอผิดเพี้ยน ถึงแม้ว่าเสียง จะเข้ากัน แต่ทำให้เสียงขอไทยขาดเอกลักษณ์ ควรใช้รูปแบบประยุกต์ที่เหมาะสมมีความพอดีประนีประนอม

ระหว่างธรรมชาติของเสียงชอบกับการประยุกต์เพื่อตอบสนองสังคมในปัจจุบัน เมื่อผู้คนเข้าถึงและรับรู้ธรรมชาติของเสียงชอบแล้ว การดึงผู้ฟังเข้าสู่วิถีของดนตรีไทยเดิมก็จะง่ายขึ้น เพราะผู้คนชินกับเสียงชอบแล้ว

4. บทสรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า หากทุกภาคส่วนของวงการดนตรีไทยเข้าใจเรื่องความจำเป็นในการดำรงของวัฒนธรรมชอไทยและดนตรีไทย โดยคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้ฟัง หรือวงการดนตรีไทยในวงการศึกษาเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ปรับตัวเข้าหากัน ก็จะทำให้การสืบทอดดนตรีไทยยังคงทำได้ ไม่ได้เป็นการล้มล้างแต่อย่างใด ในขณะเดียวกัน การสอนหรือการจัดระบบการศึกษาก็ควรชี้ให้ผู้เรียนเห็นเส้นทางอาชีพ (career path) การมีตัวอย่าง ทั้งต้นแบบในแบบดนตรีไทยดั้งเดิมที่สมควรต้องมีและการเตรียมผู้เรียนสู่เส้นทางอาชีพที่คงไม่ได้มีแค่วงราชการ วงการศึกษา แต่ต้องทำให้เห็นว่าดนตรีไทย ชอไทยสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ เพราะเครื่องดนตรีหนึ่งชิ้นอย่างชอ สามารถวิเคราะห์เป็นอาชีพได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดแสดง การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการผลิตและการซ่อมแซมเครื่องดนตรี วงการเพลง เพลงประกอบการแสดง วงการศึกษ เป็นต้น ก็จะกลายเป็นสิ่งที่ผู้สืบทอดวัฒนธรรมชอไทยและดนตรีไทยทำได้โดยไม่รู้สึกกดดันในใจจนเกินไป เกิดขวัญและกำลังใจในการเข้าถึงดนตรี

นอกจากประเด็นเรื่องการดำรงอยู่ด้วยกลวิธีการปรับตัวแล้ว ประเด็นหนึ่งที่ไม่สามารถละเลยได้ คือ การอนุรักษ์รูปแบบขนบธรรมเนียมมรดกวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมที่ต้องผ่านกระบวนการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อให้เกิดรูปแบบที่เป็นของดั้งเดิมอย่างแท้ (Genuine) เพิ่มทำให้ผู้สืบทอดมั่นใจได้ว่า สิ่งที่ได้สืบทอดไปนั้น นอกจากจะสืบทอดในรูปแบบที่วิวัฒน์แล้ว ส่วนที่เป็นรากฐานหรือหัวใจของวัฒนธรรมนั้นยังดำรงอยู่ให้ผู้สืบทอดรุ่นหลังได้เข้าถึง ศึกษา และนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม เพราะเมื่อถึงคราวที่ต้องแสดงออกถึงความเป็นของดั้งเดิมโดยแท้ นักบรรเลงสามารถปฏิบัติได้อย่างเที่ยงตรงตามขนบธรรมเนียมโบราณได้อย่างไร้ข้อสงสัย

ดังนั้นการปรับตัวที่สำคัญคือจำเป็นจะต้องปรับความคิดใหม่ ทำความเข้าใจชอไทยใหม่ เปิดโอกาสให้ชอไทยได้แลกเปลี่ยนกับวัฒนธรรมอื่นๆ บ้าง ให้ชอได้พูดภาษาอื่นๆ บ้าง เช่น เปิดโอกาสให้ชอไทยได้บรรเลงเพลงทำนองอื่นๆ นอกเหนือจากเพลงไทย มีบันไดเสียง และวิธีการเล่นที่แตกต่างออกไปบ้าง ในขณะเดียวกันเมื่อถึงคราวที่ต้องบรรเลงดนตรีไทยตามขนบก็ต้องปฏิบัติได้อย่างไม่ผิดเพี้ยน

ในแง่ของคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและสังคม เครื่องดนตรีนับเป็นซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) หรืออำนาจละมุน ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตครอบงำความคิดของผู้คน ทำให้ผู้คนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้คนโดยไม่ต้องใช้อำนาจบังคับขู่เข็ญ (Hard Power) เพื่อให้ปฏิบัติตาม (Nye, 2009) คำว่าซอฟต์พาวเวอร์นี้ เป็นคำที่กำลังเป็นกระแสนิยมและจากภาพยนตร์เกี่ยวกับดนตรีไทย หรือรายการเกี่ยวกับการประชันดนตรีไทยของวัยรุ่นก็เป็นการพิสูจน์เบื้องต้นแล้วว่าก่อให้เกิดการบริโภคดนตรีมากขึ้น ทั้งในแง่การฟังดนตรี การเล่นดนตรีไทย อย่างระนาดเอก หรือวงการศึกษาที่มีการเรียนรู้เครื่องดนตรีมากยิ่งขึ้น จุดสำคัญคือนโยบายของภาครัฐที่จริงจังกับการให้การสนับสนุน การให้ชอไทยได้ออกสื่อ รูปแบบของสื่อที่เข้าถึงความต้องการของผู้ฟัง มีการทำวิจัยถึงความชอบความสนใจของผู้ฟังชอไทย ก็จะนำชอไทยไปสู่ความเป็นซอฟต์พาวเวอร์ เหมือนที่เคยเกิดขึ้นกับระนาดเอก ทำให้ชอไทยในสื่อสารมวลชนมีภาพลักษณ์ของการอนุรักษ์ ในขณะเดียวกันก็ไม่ละเลยการสร้างภาพจำที่ดี

เยาวชนก็จะนิยมเล่นซอมากขึ้น วงการศึกษาก็จะได้ผลประโยชน์ในแง่การมีผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น อุตสาหกรรมการผลิตซอ และการซ่อมแซมซอก็จะพัฒนาขึ้น นักดนตรีชาวไทยจากที่ไม่เคยมีงานแสดงอาจได้รับโอกาสเพิ่มขึ้นทั้งในรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบประยุกต์ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีจุดเริ่มต้นจากการวิเคราะห์และพิจารณาซอไทยในมุมมองใหม่ เมื่อเราพิจารณาซอไทยอย่างเป็นองค์รวม มองอย่างเข้าใจในความแตกต่างหลากหลาย เข้าใจผู้ใช้ประโยชน์จากดนตรีไทย จะส่งเสริมให้ซอไทยอยู่คู่กับสังคมไทยตราบนานเท่านาน

รายการอ้างอิง

- คมชัดลึกออนไลน์. (2555, 31 พฤษภาคม). โลกเปลี่ยนไป ดนตรีไทยก็เปลี่ยนแปลง 3. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/entertainment/131588>.
- ณรงค์ เขียนทองกุล. (2541). ความเชื่อกับดนตรีไทย. วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 6(1), 44-56.
- ปราโมทย์ เทียงตรง. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษากลุ่มโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดเพชรบุรี. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 16(1), 150-160.
- เพชรดา เทียมพยุหา, มานพ วิสุทธิแพทย์, และกาญจนา อินทรสุนานนท์. (2557). การศึกษาดนตรีร่วมสมัย: กรณีศึกษาวงกำไล. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 6(1), 69-88.
- มติชนออนไลน์. (2563, 26 สิงหาคม). (คน) ดนตรีไทย ขนบเก่า ในโลกใหม่ ความท้าทายแห่งยุคนิวนอร์มอล. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/prachachuen/prachachuen-scoop/news_2258020.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิสุทธิไพเราะ. (2557). การบริหารจัดการดนตรีไทยร่วมสมัย กรณีศึกษาวงโจงกระเบน. วารสารกระแสวัฒนธรรม, 15(27), 16-27.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2516). ดนตรีไทย. สืบค้นจาก https://www.saranukromthai.or.th/Ebook/BOOK1/pdf/book1_1.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2551). ความหมายวัฒนธรรม. สืบค้นจาก <http://www.culture.go.th/study.php?&YY=2548&MM=5&DD=16>.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2556). สิบสองภาษา สำเนียงเพื่อนบ้าน. ปทุมธานี: คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรพล สุวรรณ. (2549). ดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bogen, S. A. (2019). *A History of Non-Western bowed Instruments. A look into the Eastern History of the Modern-day Violin*. Retrieved from https://digitalcommons.liu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1057&context=post_honors_theses.
- Britannica. (2019). *Fiddle*. Retrieved from <https://www.britannica.com/art/fiddle>.
- Britannica. (2021). *Guitar*. Retrieved from <https://www.britannica.com/art/guitar>.
- Cornwel-Smith, P., & Goss, J. (2013). *Very Thai: Everyday popular culture*. Bangkok: River Books.
- Korean Traditional Performing Arts Foundation. (2011). *Haegeum: Two string fiddle*. South Korea: Korean Traditional Performing Arts Foundation.
- Lertworaruttikul, P. (2008). *Attitude of Thai teenagers towards Thai classical music (2007)*. Bangkok: Language Institute, Thammasat University.

- Liang, T. P. (1970). *Chinese musical instruments & pictures: Edited by Tsai-ping Liang*. Taiwan: Chinese Classical Music Association.
- Miller, T. (2010). Appropriating the exotic: Thai music and the adoption of Chinese elements. *Asian music*, 41(2), 113-148.
- Nye, J. S. (2009). *Soft power: The means to success in world politics*. USA: Public Affairs.
- Wagner, R., & Ingold, T. (2016). *The invention of culture*. USA: University of Chicago Press.